

نقش دلبستگی به خدا در سخت‌رویی و عزت نفس اجتماعی کارکنان نظامی

مهدی شیخ^۱، خدابخش احمدی^۲، باقر غباری بناب^۳، محمد جواد احمدی‌زاده^۴

۱- مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله(عج) و نویسنده مسئول-۲. مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله(عج). ۳- دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران. ۴- مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله(عج).

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله مقاله پژوهشی</p>	<p>مقدمه: امروزه دلبستگی به عنوان سازه‌ای تحولی و موثر بر فرایند رشد علاوه بر دلبستگی به والدین در ارتباط افراد با خدا نیز مورد توجه قرار گرفته است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش دلبستگی به خدا بر سخت‌رویی و عزت نفس اجتماعی کارکنان نظامی بود.</p>
<p>تاریخچه مقاله دریافت: ۱۳۹۳/۴/۱۰ پذیرش: ۱۳۹۳/۸/۱۵</p>	<p>روش: تعداد ۶۰۰ نفر از کارکنان یک واحد نظامی در سراسر کشور با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی خوشه‌ای انتخاب و پرسشنامه‌های دلبستگی به خدا، سخت‌رویی و عزت نفس اجتماعی را تکمیل نمودند.</p>
<p>کلید واژگان دلبستگی به خدا، سخت‌رویی، عزت نفس اجتماعی.</p>	<p>یافته‌ها: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد، مولفه‌های دلبستگی به خدا به ترتیب در سطوح ایمن(۶۱٪)، دوسوگرا (۳٪ افزایش) و اجتنابی(۱۸٪ افزایش)، روی هم رفته ۸۲٪ متغیر سخت‌رویی را تبیین نمودند. ضمن اینکه نتیجه ضرایب رگرسیون نشان داد، بین دلبستگی اجتنابی و اضطرابی به خدا با سخت‌رویی رابطه منفی و معناداری ($P > 0/05$) و بین دلبستگی ایمن به خدا با سخت‌رویی رابطه مثبت و معناداری ($P > 0/05$)، وجود دارد. علاوه بر این دلبستگی به خدا به ترتیب در سطح دوسوگرا و اضطرابی روی هم رفته ۷۲٪ متغیر عزت نفس اجتماعی را تبیین نمودند. ضرایب رگرسیون همچنین نشان داد، بین دلبستگی اجتنابی و اضطرابی به خدا با عزت نفس اجتماعی رابطه منفی و معناداری ($P < 0/01$)، وجود دارد.</p>
<p>نویسنده مسئول Email: Mahdisheikh51@yahoo.com</p>	<p>نتیجه‌گیری: دلبستگی ایمن به خداوند نقش موثری در شکل‌گیری ویژگی‌های سخت‌رویی و عزت نفس بالای اجتماعی کارکنان دارد.</p>

مقدمه

به خدا دارند از شاخص‌هایی همچون؛ ارزش‌دهی به رابطه شان با خدا، انگاره‌ای ذهنی مثبت از خدا و تجارب رابطه‌ای مثبت برخوردارند. در مقابل آنهایی که نیمرخ دلبستگی نایمن دوسوگرا^۵ به خدا دارند از عدم اعتماد و اطمینان به حمایت و حفاظت خداوند، دل مشغولی- شیفتگی متوسط تا افراطی نسبت به رابطه شان با خدا، احساسات مبهم و نوسانی نسبت به خدا و تجارب نوسانی برخوردارند. افراد با دلبستگی نایمن اجتنابی^۶ نیز ممکن است شاخص‌های زیر را گزارش کنند: بی‌ارزش جلوه دادن، فاصله یا کاهش رابطه‌شان با خدا در تجارب رابطه‌ای، غلبه تجارب منفی بر تجارب مثبت و خنثی و اجتناب از توکل به خدا(۷،۸).

در چارچوب نظریه دلبستگی نگرش فرد نسبت به خود و ارزیابی که از خود دارد، نقش کلیدی در روابط ایفا می‌کند. فردی که خود را کم ارزش و نالایق می‌پندارد، ممکن است از

دلبستگی به خدا^۱ تحت عنوان ارتباط و گرایش عاطفی فرد به خداوند تعریف می‌شود. در این تعلق خاطر، خداوند به عنوان پایگاه امنی^۲ شناخته می‌شود که در همه شرایط می‌توان او را جستجو کرد (۱). ارتباط با خدا به لحاظ نظری، در چارچوب نظریه دلبستگی بالبی و مبتنی بر دیدگاه دلبستگی به والدین (مراقب-کودک) می‌باشد(۲،۳). در همین راستا، کیرک پاتریک (۴)، معتقد است، چهار ویژگی که اینثورت^۳(۵)، برای دلبستگی انسانی (دلبستگی مراقب-کودک) برشمرده است در ارتباط با خداوند به عنوان چهره دلبستگی قابل ردیابی است. بر این اساس او پنج معیار برای دلبستگی به خدا برشمرده است. ۱- جستجو و حفظ مجاورت با خداوند ۲- خداوند به عنوان پناهگاه امن ۳- خداوند به عنوان پایگاه ایمن ۴- جدایی و فقدان به عنوان منبع اضطراب و نگرانی ۵- خداوند به عنوان قادر و دانای کل. او همچنین(۴)، با شناسایی سه سبک دلبستگی به خدا (دلبستگی ایمن، دلبستگی نایمن دوسوگرا، دلبستگی نایمن اجتنابی)، مجموعه‌ای از شاخص‌ها را برای هر سبک دلبستگی برشمرده است: افرادی که دلبستگی ایمن^۴

- 1-Attachment to god
- 2-Secure base
- 3-Ainsworth, M
- 4-Secure attachment
- 5-Ambivalent attachment
- 6-Avoidance attachment

ارتباط با دیگران اجتناب کند و فردی منزوی شود اما فردی که خود را جذاب، دوست داشتنی و ارزشمند می‌داند از ارتباط با دیگران استقبال می‌کند و با آنها ارتباط صمیمی برقرار می‌کند. تفاوت این دو رفتار یعنی اجتناب یا استقبال از ارتباط با مفهوم عزت نفس اجتماعی^۱ گره خورده است (۹). با توجه به اینکه ارتباط نزدیک با دیگران یکی از منابع مهم عزت نفس می‌باشد (۱۰) و از طرفی، اعتماد به خود و دیگران نیز دو ویژگی اساسی افراد با الگوی دلبستگی ایمن از جمله دلبستگی به خدا محسوب می‌شود. اعتماد به خود باعث می‌شود که افراد ایمن در ایجاد و حفظ ارتباطات نزدیک و صمیمی با دیگران با آرامش بیشتری تعامل کنند و ویژگی اعتماد به دیگران باعث می‌شود که نسبت به تعاملات با دیگران نگرش مثبتی داشته باشند و از تعامل با دیگران برای جذاب ظاهر شدن و تأیید آنها استفاده کنند. بنابراین، نگرش مثبت نسبت به خود و دیگران (خدا) که از مشخصه‌های افراد با دلبستگی ایمن است، باعث افزایش عزت نفس اجتماعی می‌شود. افراد با سبک دلبستگی اجتنابی به خاطر داشتن نگرش منفی به ویژه نسبت به دیگران (خدا) از موقعیت‌ها و روابط اجتماعی اجتناب می‌کنند این افراد خود را در زمینه روابط بین فردی ناکام می‌یابند که این ناکامی بر خود ارزیابی آنها تأثیر منفی گذاشته و باعث کاهش عزت نفس اجتماعی آنان می‌شود. همچنین با استناد به این که تردید، تعارض، درماندگی، آشفتگی جزء ویژگی‌های افراد دوسوگرا است این افراد نیز به شدت در معرض تضاد، درماندگی و رفتار نابهنجار در موقعیت‌های تنش‌زا و روابط اجتماعی قرار می‌گیرند (۱۱).

نتایج تحقیقاتی که رابطه سبک‌های دلبستگی و عزت نفس را مورد مطالعه قرار داده اند (۱۲، ۱۳، ۱۴)، نشان داده است که افراد دارای سبک دلبستگی ایمن، عزت نفس بالاتری نسبت به افراد دارای سبک دلبستگی نایمن دارند. از آنجا که در نظام دلبستگی، وقتی کودکان شروع به جدایی جسمی، عاطفی و معنوی از والدین‌شان می‌کنند، خدا به عنوان یک جایگزین کامل موضوع دلبستگی عمل می‌کند. این با بخش دیگری از نظریه دلبستگی که مطرح می‌کند، روابط والد- فرزند به عنوان پیش‌بینی‌کننده تصور از خداست، مرتبط است (۱۵). علاوه بر الگوپذیری تصور از خدا از تصورات والدین، در بزرگسالی، عزت نفس و تصور از خود نیز با تصور از خدا و دلبستگی به خدا رابطه دارد (۲۱).

عمده‌ی تحقیقات انجام شده در زمینه دلبستگی و عزت نفس، دلبستگی بزرگسالی با عزت نفس کلی را مورد مطالعه قرار داده‌اند و مطالعات اندکی، دلبستگی به خدا را در ارتباط با عزت نفس اجتماعی به ویژه در بافت و فرهنگ اسلامی مورد بررسی قرار داده‌اند. بنابراین به عنوان بخشی از پژوهش حاضر، نقش دلبستگی به خدا بر عزت نفس اجتماعی کارکنان

نظامی مورد بررسی قرار گرفته است.

اما سخت‌رویی به عنوان سازه شخصیتی، موثر و مفید در زندگی، متشکل از سه مولفه اصلی تعهد^۲، کنترل^۳ و مبارزه‌طلبی^۴ معرفی شده است (۱۷) و به عنوان منبع مقاومت در برابر فشارهای زندگی عمل می‌کند (۱۸). بسیاری از ویژگی‌هایی که برای افراد سخت‌رو مطرح می‌باشد مانند؛ اطمینان از دسترسی به منابع حمایتی، اعتماد به منابع درونی و بیرونی (خود، دیگران و موقعیت‌ها)، نگرش خوشبینانه به موقعیت‌ها، احساس کنترل و پیوستگی در برخورد با موقعیت‌ها و حس جهت‌گیری مشخص، می‌تواند متأثر از شکل‌گیری الگوی درون کاری ایمن در فرایند دلبستگی باشد. بر اساس نظریه دلبستگی بالبی (۱۹)، شکل‌گیری الگوی درون کاری اولیه از خود و دیگران در دوران کودکی بافتی را فراهم می‌نماید که این بافت به عنوان فیلتر شناختی برای تعبیر و تفسیر داده‌های درونی و بیرونی عمل می‌کند و بر عملکرد روانشناختی و هیجانی در طول عمر تأثیر می‌گذارد (۲۰). این الگوهای درون کاری مثبت یا منفی نسبت به خود و دیگران، علاوه بر کودکی، در دلبستگی به خدا (۲۱)، نیز مطرح می‌باشد. اگرچه پژوهش مستقیمی در زمینه بررسی ارتباط دلبستگی به خدا و سخت‌رویی یافت نشد، اما به نظر می‌رسد براساس آنچه گفته شد، ویژگی سخت‌رویی در افراد بزرگسال، متأثر از سبک‌های دلبستگی آنان به خدا باشد. از این رو نقش دلبستگی به خدا بر میزان سخت‌رویی کارکنان نظامی نیز مورد بررسی قرار گرفت. بنابر آنچه آمد، هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش دلبستگی به خدا در سخت‌رویی و عزت نفس اجتماعی کارکنان نظامی بود.

روش کار

روش مطالعه در این پژوهش، توصیفی- همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کارکنان نظامی یکی از نیروهای مسلح بودند که پس از برآورد حجم نمونه به تعداد ۶۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای خوشه‌ای انتخاب شدند. برآورد حجم نمونه به شرح ذیل انجام شد

فرمول محاسبه حجم نمونه به شرح ذیل است؛

$$n = \frac{N \cdot Z^2 \cdot p \cdot q}{d^2} = \frac{200000 \cdot 3 \cdot 84 \cdot 0 \cdot 25}{0 \cdot 0016} = \frac{192000}{0 \cdot 0016} = 598 / 2 = 600$$

در این پژوهش از ابزارهای ذیل جهت جمع آوری داده‌ها استفاده شد:

۱- مقیاس دلبستگی به خدا^۵: پرسشنامه دلبستگی به خدا توسط غباری و حدادی کوهسار (۲۹)، با هدف سنجش

- 1-Social self-esteem
- 2-Commitment
- 3-Control
- 4-Challenge
- 5-Attachment to god scale

دل‌بستگی مسلمانان به خدا تهیه شده است. این پرسشنامه در شکل نهایی خود پس از حذف سوالات ناهمگن با کل پرسشنامه به صورت یک پرسشنامه ۳۷ سوالی ارائه شده است که هر گزاره آن بر اساس مقیاس لیکرت از عدم توافق خیلی شدید (۱) تا توافق خیلی شدید (۷) نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه قادر به تفکیک افراد در سه سبک دل‌بستگی ایمن، دوسوگرا و اضطرابی است. میزان آلفای کرونباخ برای هر یک از سبک‌های دل‌بستگی ایمن ۰/۹۷، دل‌بستگی دوسوگرا ۰/۸۴ و دل‌بستگی اجتنابی ۰/۹۴ محاسبه گردیده است. در پژوهش حاضر نیز میزان آلفای کرونباخ برای هر یک از سبک‌های دل‌بستگی ایمن ۰/۹۳، دل‌بستگی دوسوگرا ۰/۸۹ و دل‌بستگی اجتنابی ۰/۹۸ محاسبه گردید.

۲- مقیاس سخت‌رویی: پرسشنامه سرسختی روانشناختی اهواز توسط کیامرثی، نجاریان و مهرابی‌زاده ساخته و روی نمونه ۵۲۳ نفری از دانشجویان دانشگاه شهید چمران هنجاریابی شده است. این پرسشنامه ۲۷ گزینه‌ای میزان سرسختی روانشناختی را بر اساس مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت (هرگز، ۱، به ندرت، ۲، گاهی اوقات، ۳، اغلب اوقات، ۴) می‌سنجد. سوالات ۶، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۷، ۲۱، ۲۶ دارای بار عاملی منفی هستند و به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. دامنه نمره در این پرسشنامه بین ۱ تا ۱۰۸ خواهد بود و نمره بالاتر در این آزمون نشان‌دهنده سرسختی روانشناختی بالا در فرد است. ضرایب اعتبار و پایایی آن از طریق اعتبار ملاکی و آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۰ و ۰/۶۷ گزارش شده است (۲۲).

۳- پرسشنامه عزت‌نفس اجتماعی: این پرسشنامه شامل ۳۰ سؤال می‌باشد که توسط لاوسون و همکاران (۲۳)، تهیه گردیده است. آنها با پالایش بار عاملی یک پرسشنامه

عزت‌نفس اجتماعی ۷۶ سوالی، به این پرسشنامه ۳۰ سوالی دست یافتند که ضریب همبستگی کل سوالات آن از ۴۷ درصد در پرسشنامه ۷۶ سوالی به ۶۰ درصد در پرسشنامه ۳۰ سوالی رسیده است. نمره‌گذاری این پرسشنامه ۳۰ سوالی بر اساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت است، به این صورت که نمره ۱ به معنای آن است که فرد کاملاً با آن جمله مخالف است و نمره ۷ به معنای آن است که با آن جمله کاملاً موافق است. دامنه نمرات از ۳۰ تا ۲۱۰ متغیر است. ضریب پایایی این پرسشنامه روی نمونه دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد با روش آلفای کرونباخ ۹۳ صدم و با روش دونیمه کردن ۸۶ صدم گزارش شده است. روایی آن نیز ۶۲ صدم گزارش شده است (۲۴).

در فرایند تکمیل پرسشنامه‌ها به مشارکت کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات آنها صرفاً با اهداف تحقیقاتی مورد استفاده قرار خواهد گرفت. ضمن اینکه از قید نام و نام خانوادگی در پرسشنامه خودداری گردید (پرسشنامه‌ها با کد مشخص گردید). در تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر استفاده از شاخص‌های آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، به منظور تعیین این که مولفه‌های دل‌بستگی به خدا به چه میزانی می‌توانند متغیر سخت‌رویی و عزت‌نفس اجتماعی را تبیین کنند، از آزمون رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده شد که دل‌بستگی به خدا در مولفه‌های اجتنابی، ایمن و دوسوگرا به عنوان متغیرهای مستقل و متغیر سخت‌رویی و عزت‌نفس اجتماعی به عنوان متغیر وابسته وارد معادله شدند.

یافته‌ها

میانگین سنی شرکت‌کنندگان در این پژوهش، ۳۵/۸۳ سال با انحراف استاندارد ۸/۵۱ بود. ۴۱۴ نفر متاهل، ۳۷۱ نفر دارای تحصیلات فوق‌دیپلم و بالاتر و ۵۴ نفر دیپلم و پایین‌تر داشتند.

جدول ۱: تحلیل واریانس رگرسیون مربوط به نقش مولفه‌های دل‌بستگی به خدا بر سخت‌رویی در افراد مورد مطالعه

R2	r	sig	F	میانگین مربعات	df	مجموع مربعات	منبع تغییر	
۰/۶۱	۰/۷۸	<۰/۰۰۱	۹۱۶/۵۵	۱۴۴۱۵۳/۸۹	۱	۱۴۴۱۵۳/۸۹	رگرسیون	ایمن
				۱۵۷/۲۸	۵۹۸	۹۴۰۵۳/۰۷	مقدار باقی مانده	
					۵۹۹	۲۳۸۲۰۶/۹۶	جمع کل	
۰/۶۴	۰/۸۰	<۰/۰۰۱	۵۳۶/۲۹	۷۶۵۱۴/۹۱	۲	۱۵۳۰۲۹/۸۱	رگرسیون	دوسوگرا
				۱۴۲/۶۸	۵۹۷	۸۵۱۷۷/۱۵	مقدار باقی مانده	
					۵۹۹	۲۳۸۲۰۶/۹۶	جمع کل	
۰/۸۲	۰/۹۱	<۰/۰۰۱	۹۳۱/۲۲	۶۵۴۴۱/۱۳	۳	۱۹۶۳۲۳/۳۹	رگرسیون	اجتنابی
				۷۰/۲۷	۵۹۶	۴۱۸۸۳/۵۷	مقدار باقی مانده	
					۵۹۹	۲۳۸۲۰۶/۹۶	جمع کل	

1-Hardiness scale
2-Self esteem questioners

به منظور تعیین این که مولفه‌های دلبستگی به خدا به چه میزانی می‌توانند متغیر سخت‌رویی و عزت نفس اجتماعی را تبیین کنند، از آزمون رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده شد. در گام اول متغیر دلبستگی به خدا در بعد ایمن وارد معادله شد که با توجه به جدول ۱ این متغیر توانست به تنهایی حدود ۶۱٪ متغیر سخت‌رویی را تبیین کند و در قدم

دوم متغیر دوسوگرا وارد معادله گردید که این متغیر توانست ضریب تبیین را ۳٪ افزایش دهد و در قدم سوم دلبستگی به خدا در بعد اجتنابی وارد معادله گردید که این متغیر توانست ضریب تبیین را از ۶۴٪ به ۸۲٪ افزایش دهد و به عبارتی دلبستگی به خدا در مولفه‌های ایمن، دوسوگرا و اجتنابی با هم ۸۲٪ متغیر سخت‌رویی را تبیین نمود.

جدول ۲: ضرایب رگرسیون مربوط به نقش مولفه‌های دلبستگی به خدا بر سخت‌رویی در افراد مورد مطالعه

متغیر	ضریب غیراستاندارد		ضریب استاندارد	مقدار t	sig
	مقدار B	خطا استاندارد			
ثابت	۲۴۸/۰۳	۸/۵۶		۲۸/۹۹	<۰/۰۰۱
ایمن	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۷	۲/۰۱	۰/۰۵
دوسوگرا	-۱/۵۷	۰/۰۶	-۱/۲۸	-۲۷/۲۱	<۰/۰۰۱
اجتنابی	-۱/۲۱	۰/۰۵	-۱/۳۱	-۲۴/۸۲	<۰/۰۰۱

نتایج ضرایب رگرسیون در جدول ۲ نشان می‌دهد، که بین دلبستگی به خدا در مولفه‌های اجتنابی و دوسوگرا با سخت‌رویی رابطه منفی و معنادار و بین دلبستگی به خدا در مولفه ایمن با سخت‌رویی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($P > ۰/۰۵$) به منظور تعیین این که مولفه‌های دلبستگی به

خدا به چه میزانی می‌توانند متغیر عزت نفس اجتماعی را تبیین کنند، از آزمون رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده شد که دلبستگی به خدا در مولفه‌های اجتنابی، ایمن و دوسوگرا به عنوان متغیرهای مستقل و متغیر عزت نفس اجتماعی به عنوان متغیر وابسته وارد معادله شدند (جدول ۳).

جدول ۳: تحلیل واریانس رگرسیون مربوط به نقش مولفه‌های دلبستگی به خدا بر عزت نفس اجتماعی در افراد مورد مطالعه

منبع تغییر		مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	F	sig	r	R2
ایمن	رگرسیون	۶۲۹۹۸۹/۲۵	۲	۳۱۴۹۹۴/۶۳	۳۸۳/۳۰	<۰/۰۰۱	۰/۷۵	۰/۵۶
	مقدار باقی مانده	۴۹۰۶۱۴/۹۱	۵۹۷	۸۲۱/۸۰				
	جمع کل	۱۱۲۰۶۰۴/۲	۵۹۹					
دوسوگرا	رگرسیون	۸۰۹۹۳۶/۰۷	۳	۲۶۹۹۷۸/۶۹	۵۱۷/۹۴	<۰/۰۰۱	۰/۸۵	۰/۷۲
	مقدار باقی مانده	۳۱۰۶۶۸/۰۹	۵۹۶	۵۲۱/۲۶				
	جمع کل	۱۱۲۰۶۰۴/۲	۵۹۹					
اجتنابی	رگرسیون	۸۰۹۹۲۵/۱۷	۲	۴۰۴۹۶۲/۵۹	۷۷۸/۱۸	<۰/۰۰۱	۰/۸۵	۰/۷۲
	مقدار باقی مانده	۳۱۰۶۷۸/۹۹	۵۹۷	۵۲۰/۴۰				
	جمع کل	۱۱۲۰۶۰۴/۲	۵۹۹					

نتیجه آزمون مذکور نشان داد که در قدم اول متغیر دلبستگی به خدا در بعد ایمن وارد معادله شد که با توجه به جدول فوق این متغیر توانست به تنهایی حدود ۴۶٪ متغیر عزت نفس

اجتماعی را تبیین کند و در قدم دوم متغیر دوسوگرا وارد معادله گردید که این متغیر توانست ضریب تبیین را ۱۰٪ افزایش دهد و در قدم سوم دلبستگی به خدا در بعد اجتنابی

جدول ۴: ضرایب رگرسیون مربوط به نقش مولفه‌های دلبستگی به خدا بر عزت نفس اجتماعی در افراد مورد مطالعه

متغیر	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	مقدار t	Sig
	مقدار B	خطا استاندارد			
ثابت	۵۱۴/۷۳	۹/۴۴		۵۴/۵۰	<۰/۰۰۱
دوسوگرا	-۳/۵۷	۰/۰۹	-۱/۳۴	۳۸/۶۱	<۰/۰۰۱
اجتنابی	-۲/۴۵	۰/۰۷	-۱/۲۲	۳۵/۲۸	<۰/۰۰۱

وارد معادله گردید که این متغیر توانست ضریب تبیین را از ۵۶٪ به ۷۲٪ افزایش دهد و در قدم چهارم دلبستگی به خدا در بعد ایمن از معادله خارج شد و به عبارتی دلبستگی به خدا در مولفه‌های دوسوگرا و اجتنابی با هم توانستند حدود ۷۲٪ متغیر عزت‌نفس اجتماعی را تبیین کنند.

نتایج ضرایب رگرسیون در جدول ۴ نشان می‌دهد، که بین دلبستگی به خدا در مولفه‌های اجتنابی و دوسوگرا با عزت‌نفس اجتماعی رابطه منفی و معنادار وجود دارد ($P < .001$).

بحث و نتیجه گیری

یکی از اهداف این مطالعه بررسی نقش دلبستگی به خدا در سخت‌رویی کارکنان بود. نتایج پژوهش نشان داد، بین دلبستگی اجتنابی و اضطرابی به خدا با سخت‌رویی رابطه منفی و معنادار و بین دلبستگی ایمن به خدا با سخت‌رویی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. شکل‌گیری الگوی درون‌کاری اولیه از خود و دیگران در دوران کودکی و در ارتباط با والدین (۱۹)، بافتی را فراهم می‌نماید که این بافت به عنوان فیلتر شناختی برای تعبیر و تفسیر داده‌های درونی و بیرونی عمل می‌کند. این الگوهای درون‌کاری مثبت یا منفی نسبت به خود و دیگران علاوه بر کودکی، در دلبستگی به خدا (۲۱)، نیز مطرح می‌باشد. از ویژگی‌های افراد با الگوی دلبستگی ایمن به خدا، داشتن الگوی درون‌کاری و برون‌کاری مثبت از خود و دیگران (خدا) است. آنان در سایه اعتماد و توکل به خداوند به عنوان منبع حمایتی و پایگاه امن با اعتماد به نفس بالایی با شرایط سخت مقابله می‌کنند. این افراد با اعتماد به نفس خود و خداوند، موقعیت‌ها و شرایط را در کنترل خود دارند. افراد سخت‌رو متاثر از شکل‌گیری دلبستگی ایمن به خدا دارای نگرشی هستند که بر مبنای آن شخص از دسترسی به منابع بیشتر (حمایت خداوند) برای پاسخ‌گویی به عوامل استرس‌زا اطمینان دارد و این امر باعث پرورش دید خوشبینانه نسبت به کنترل عوامل فشارزا می‌شود (۲۵)، نگرش خوشبینانه فرد سرسخت را قادر می‌سازد تا حتی حوادث ناخوشایند را فرصتی برای موفقیت نه تهدیدی برای ایمنی در نظر بگیرد و تمامی این جنبه‌ها باعث پیشگیری و یا کوتاه شدن مدت پیامدهای منفی حوادث می‌شود. افراد با دلبستگی نایمن دو سوگرا به خدا به دلیل برخورداری از ویژگی‌هایی همچون؛ انگاره ذهنی و تجارب رابطه‌ای نوسانی (مثبت و منفی) از خداوند، عدم اعتماد به خود و خداوند در شرایط سخت، نگرش منفی به خود و نگرش مثبت به خداوند، فاقد زمینه‌های لازم برای شکل‌گیری ویژگی سخت‌رویی می‌باشند. همچنین افراد با دلبستگی نایمن و اجتنابی نیز به دلیل برخورداری از ویژگی‌هایی همچون؛ انگاره ذهنی منفی از

خداوند، فقدان تجارب رابطه‌ای مثبت با خداوند، نگرش مثبت به خود و نگرش منفی به خداوند و عدم اتکا و اعتماد به خداوند به عنوان پایگاه امن، از ویژگی‌های افراد سخت‌رو برخوردار نیستند.

یکی دیگر از اهداف پژوهش حاضر، بررسی نقش دلبستگی به خدا در عزت‌نفس اجتماعی بود، نتایج پژوهش نشان داد، دلبستگی اجتنابی و اضطرابی به خدا با عزت‌نفس اجتماعی رابطه منفی و معناداری دارد. این یافته با نتایج کانمن (۱۲)، پرینگل و هنکاران (۱۴)، هاستینگر، لوکن ولیندا (۹)، همخوان است.

عزت‌نفس به طور کلی و عزت‌نفس اجتماعی به طور خاص، متاثر از کیفیت ارتباطات نزدیک با دیگران است (۱۰)، ارتباطات نزدیک نیز به گونه‌ای عمیق با سبک دلبستگی افراد رابطه دارد (۱۹). دلبستگی ایمن با ویژگی‌های ارتباطی مثبت شامل صمیمیت و خرسندی؛ دلبستگی اجتنابی با سطوح پایین‌تری از صمیمیت و تعهد و سبک دلبستگی دوسوگرا با شور و هیجان و دل‌مشغولی در مورد روابط بین فردی توأم با خرسندی کم، مرتبط است (۱۰). شیوه نگرش فرد به خود و دیگران بر شیوه‌ای که به طور احساسی خدا را تجربه می‌کند (دلبستگی به خدا) تاثیرگذار است (۱). افرادی که عزت‌نفس بالایی دارند تصویر خدا در ذهن آنها مثبت است، در حالی که آنهایی که عزت‌نفس پایینی دارند دارای تصویر خدایی با ویژگی‌های منفی هستند. بنابراین افراد دارای عزت‌نفس بالا، بیشتر احتمال دارد که احساس کنند که خدا دوست‌شان دارد و آنهایی که عزت‌نفس پایین دارند این احتمال وجود دارد که احساس کنند که خدا دوست‌شان ندارد. نگرش افراد در مورد خود و این که خدا چه احساسی نسبت به آنها دارد معمولاً به هم مرتبط می‌باشند. شباهت آنها در این است که خود به طور طبیعی تمایل دارد که این هماهنگی را حفظ کند. زمانی که خود تغییر می‌کند، تصویر خدا و دلبستگی به خدا نیز به همراه آن تغییر می‌کند.

براین اساس دلبستگی ایمن به خدا از طریق متغیرهای سخت‌رویی و عزت‌نفس اجتماعی در مشاغل حساس و با اهمیت نظامی، می‌تواند نقش بسیار موثری در پویایی و انسجام گروهی و شغلی داشته باشد. بنابراین می‌توان با تشکیل کارگروه‌های مداخله گروهی نسبت به تغییر شناختی، عاطفی و رفتاری دلبستگی نایمن به خدا در بین کارکنان اقدام نمود و با ایجاد دلبستگی ایمن به خدا زمینه پویایی و انسجام گروهی و شغلی را در سازمان‌های نظامی ارتقا بخشید.

از آنجا که ابزار پژوهش در مطالعه حاضر خودگزارشی بود، احتمال گرایش شرکت‌کنندگان به پاسخ مثبت وجود دارد. با توجه به ارتباط مثبت دلبستگی ایمن به خدا با سخت‌رویی و

آنان به خدا مورد توجه قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

از کلیه کارکنان نظامی نمونه مورد پژوهش که اجرایی نمودن این پژوهش بدون حضور این عزیزان میسر نبود، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

References

- 1-Granqvist P, Mikulincer M, & Shaver PR. Religion as attachment: Normative processes and individual differences. *Personality and Social Psychology Review* 2010;14:49-59.
- 2-Kirkpatrick, LA. Attachment, evolution, and the psychology of religion. New York: Guilford Press, 2005.
- 3-Granqvist P & Kirkpatrick LA. Religious conversion and perceived childhood attachment: A meta-analysis. *International Journal for the Psychology of Religion*. 2011; 14: 223-50.
- 4-Kirkpatrick LA. the role of attachment in religious belief and behavior. *Advances in personal relationship*.1994; 5:239-56.
- 5-Ainsworth MDS. Attachment across the lifespan. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*.1985; 61:792-812.
- 6-Kirkpatrick LA.& Shaver,PR. An attachment theoretical approach to love and religious belief. *Personality and Social Psychology Bulletin*.1992;18: 266-75.
- 7-Kirkpatrick LA. Attachment theory and religious experience. In R.W. Hood (Eds), *Handbook of religious experience*. Alabama: Religious Education Press;1995;446-75
- 8-Kirkpatrick LA .Attachment and religious representations and behavior. In J. Cassidy & P. R.Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York: Guilford, 1999. P. 803-22.
- 9-Pruessner J, Baldwin, M Dedovic K, Renwick R, Khalilimahania N, Lordb C, Meaneyb M, Lupient S. Self esteem, locus of control and cortisol regulation in young and old adulthood. *neuroimage*. 2005; 28 (4): 815-26.
- 10-Leary MR. Making sense of self esteem. *Current directions in psychological science*.1999; 8: 32-35.
- 11-Spilka B, Hood, JRW, Hunsberger B & Gorsuch R. *The psychology of Religion*. (3rd Ed.). New York. The Guilford press,2003.
- 12-Ka-on man & H., 8. Nicholas. The relationship between attachment and causal attributions in Chinese trainee teachers. *Personality and individual differences*.1998; 24(3): 357.
- 13-Husting, T, Grik R, luechen J, linda H. Attachment relationships and health behavior: meditational role of self esteem. *Psychology and Health*.2004; 19(4): 515-26.

عزت نفس اجتماعی و ارتباط منفی دلبستگی ناایمن به خدا با این دو متغیر، که از ویژگی‌ها و ارزش‌های مثبت نیروی انسانی به ویژه در نیروهای مسلح به حساب می‌آیند، پیشنهاد می‌گردد در جذب و ارزشیابی کارکنان، سبک‌های دلبستگی

- 14-Pringle, G., Robert & Bagby, J. Glenda. Self esteem and perceived quality of romantic and family relationships in young adults. *Research in personality*.1992; 26(4):340-56.
- 15-Dickie JR, Ajega LV, Kobylak JR, & Nixon KM. Mother, father, and self: Sources of young adults God concepts. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 2006; 45(1):57-71.
- 16-Mikulincer M, Shaver PR. & Pereg D. Attachment Theory and Affect Regulation: The Dynamics, Development, and Cognitive. Consequences of Attachment-Related Strategies Motivation and Emotion.2003; 27(2):405-34.
- 17-Kobasa SC .Stressful life events, personality, and health: an inquiry into hardiness, *Journal of Personality and Social Psychology*.1979; 37:1-11.
- 18-Kobasa SC, Maddi, SR & Khan, S. Hardiness and health: a prospective study, *journal of Personality and social psychology*.1982; 42:168-177.
- 19-Bowlby. J .Attachment and loss, New Yorks; basic books,1969.
- 20-Cassidy J, & Shaver, P. *Handbook of attachment*. The Guilford Press New York London.1990
- 21-Mikulincer M, Gurwit, V, Shaver PR & Granqvist P. Attachment security and the use of God as a safe haven: New experimental findings.2008; Manuscript in preparation.
- 22- Ghobari Bonab B & Hadadi Kohsar AA. Attachment to God in the Islamic culture context: theoretical foundations, construct and validation of measuring tools. *Journal of psychological methods and models*. 2011; 1(4): 81-106.[Persian]
- 23-Besharat M. Hardiness and coping with stress, *psychological studies*.2008;2:109-27.
- 24-Kinnunen M, Feldt T, Kinnunen U & Pulkkinen L. Self-esteem: An antecedent or a consequence of social support and psychosomatic symptoms? Cross-lagged associations in adulthood. *Journal of Research in Personality*. 2008; 42(2): 333-47.
- 25-Moayedfar H, Aghamohammadian M, Tabatabai M. Relationship between attachment styles and social self-esteem. *Journal of Psychological studies*. 2007; 2:61-73. [Persian].
- 26-Reiner SR, Hall MEL, Anderson TL & Hall TW. The roles of adult attachment, God attachment, and gender in perceived stress. *Journal of Psychology and Theology*. 2010; 38(3):286-97.

The Role of Attachment to God in Hardiness and Social Self-Esteem of Military Personnel

Sheikh M(Ph.D)^{*}, Ahmadi K(Ph.D), Ghobari Bonab B(Ph.D), Ahmadizadeh MJ(Ph.D)

Abstract

Introduction: Beside parental attachment, attachment, including people's relationship with God, as an evolutionary construct influencing the development process, has been recently taken into consideration. The present study aimed to examine the role of attachment to God in hardiness and social self-esteem of military personnel

Method: 600 personnel of a military unit across the country were selected using stratified random sampling method. They filled out the questionnaires of Attachment to God, Psychological Hardiness and Social Self-Esteem.

Results: The results of stepwise regression analysis indicated that components of attachment to God, i.e., secure (61%), ambivalent (3% increase) and avoidance (18% increase), altogether explained 82% of hardiness variables. Moreover, regression coefficients demonstrated that there was a significant negative relationship between anxious-avoidant attachment to God and hardiness ($p<0/05$) and there was a significant positive correlation between secure attachment to God and hardiness ($p<0/05$). In addition, anxious-ambivalent attachment to God explained 72% of social self-esteem variables altogether. Moreover, regression coefficients showed that there was a significant negative correlation between anxious-ambivalent attachment to God and hardiness ($p<0/001$).

Conclusion: Secure attachment to God plays an effective role in forming of hardiness and high social self-esteem in personnel.

Keywords: Attachment to God, Hardiness, Social Self-Esteem

*Corresponding author :Behavioral Sciences Research Center ,Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran .Email :mahdisheikh51@yahoo.com